

Inka Kaakinen

Julkijuominen, julkisten tilojen sääntely ja Karhupuiston käytöskukat

Taming the Bear Park: drinking, drunkenness and public space management through community involvement

This paper contributes to recent discussions on urban regeneration, drinking and community involvement in public space management by drawing on empirical evidence from a case study in the Kallio neighbourhood, central Helsinki. It examines the origins, processes and impacts of regeneration of an urban park, Karhupuisto (the Bear Park), and explores the varying meanings that the participants involved attributed to the project. It outlines a critique of the security-driven approach to policing incivilities and suggests that, instead, imagining ways of inviting the wider public to use spaces that have come to be considered problematic may help local communities juggle the differing needs of the individual with everybody's right to access public spaces. This balancing act is continuous, as the case study well exemplifies, and unveils the ever-evolving nature of public spaces.

Keywords: public space, alcohol, zero tolerance, community involvement

Helsingin itäisen kantakaupungin Kallio on kautta historiansa kantanut yllään työläiskaupungin osan boheemia, nuhruista, levotontakin mainetta. Karhupuisto sen keskustassa vastasi samaa mielikuvaa, kun ryhmä naapuruston asukkaita päätti saada sen kukkimaan 1990-luvun puolivälissä. Ajatus vapaaehtoisesta puistotoiminnasta tuli alunperin viranomaisilta: Helsingin kaupunki oli lanseerannut hankkeen ”Puistot olohuoneiksi” osana WHO:n Terveet kaupungit -ohjelmaa. Joukko paikallisia asukkaita (pääasiassa iäkkäitä naisia) teki hankkeesta kuitenkin pian omansa, nimitti itsensä Karhupuiston kummeiksi ja lähti sitä toteuttamaan. Keidasmainen kukkapenkki ja sitä hoitavat kummit muuttivat puiston käyttäjäkunnan ja kiillottivat sen maineen alle vuosi-

kymmenessä. Kummitoiminnan kuudentenatoista kesänä, vuonna 2012, istutuksista oli tullut lähes kiinteä osa kaupunkimaisemaa: ei Karhupuistoa ilman kukkamerta, ei kesää ilman kukkaismummoja (kuva 1).

Paikoilla, Karhupuistollakaan, ei ole pysyviä identiteettejä. Niiden luonne voi muuttua ajan myötä ja niiden käytöt voivat vaihdella vuoden- ja vuorokaudenaikojen mukaan. Paikat ovat täynnä sisäisiä konflikteja, joissa tulkitaan niiden menneisyyttä, määritellään niiden nykyhetkeä ja kirjoitetaan niiden tulevaisuutta (Massey 2008: 30). Karhupuisto on suunniteltuna ja elettyä, toistuvien käyttäjien luomana tilana mainio esimerkki paikkojen muuttuvista merkityksistä: se on aina ollut liikenteen solmukohta, läpikulkupaikka ja kohtaa-

Kuva 1. Näkymä kesäiseen Karhupuistoon vuonna 2012. Etualalla istutukset, joita puistokummit hoitavat talkootöinä.
 Figure 1. A view of the summery Bear Park in 2012 with its voluminous flowerbed nurtured by voluntary local residents.

mispaikka, mutta se ei ole ollut aina (eikä kaikille) sama. Sisäisine konflikteineen se kertoo kaupunkitilojen orgaanisuudesta, sääntelystä, valtasuhteista, voimaantumista ja syrjäytymistä (Kaakinen 2011). Se haastaa miettimään sallitun käytöksen rajoja sekä eri käyttäjäryhmien oikeuksia tilaan ja näkyvyyteen.

Tässä artikkelissa lähestyn näitä käsitteellisiä kysymyksiä konkreettisen tapaustutkimuksen, Karhupuiston kummiprojektin, kautta. Tutkimukseni kattoteemoina kulkevat julkijuopottelu ja häiriökäyttäytyminen, julkisten tilojen sääntelytekniikat sekä julkisten tilojen avoimuus. Jatkan toisin sanoen viimeaikaista keskustelua alkoholin anniskelun ja kulutuksen vaikutuksista julkisiin kaupunkitiloihin (ks. esim. Kopomaa 1997, 2003; Törrönen 2004; Hayward & Hobbs 2007; Eldridge & Roberts 2008; Jayne *et al.* 2008; Roivainen & Ruuskanen 2008). Sijoitan Karhupuiston tapahtumat yhtäältä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiinsa, toisaalta paikallistoimijakenttään, ja selitän näiden avulla niin tilan käyttöjen muutoksia kuin muutoksen jatkuvuutta. Kuinka Karhupuisto kesytettiin – millaisia ratkaisuja päihdeporukointiongelmaan tarjottiin ja millaisiksi ne

käytännössä kehittyivät? Onko projekti toistettavissa? Onko sen toistettavuus toivottavaa? Mitä esimerkki kertoo julkisten tilojen julkisuudesta ja avoimuuden asteesta? Muun muassa näistä kysymyksistä haluan seuraavassa keskustella. Haluan samalla myös dokumentoida omalaatuisen vapaaehtoistyöprojektin osallistujien kokemuksia vuodelta, joka kesän kääntyessä syksyyn näytti jäävän kummitoiminnan viimeiseksi, ainakin sellaisena, kuin se on opittu tuntemaan.

Aineisto ja analyysi

Karhupuiston tapaustutkimus on luonteeltaan empiirinen ja aineistoltaan laadullinen. Se pohjautuu pääasiassa 24:ään huhti–kesäkuussa 2012 tehtyyn puolistrukturoituun teemahaastatteluun. Näistä 16:ssa vastaajina oli Karhupuiston kummiprojektin vapaaehtoisia jäseniä (kummien koordinaattori, 15 rivijäsentä), kahdeksassa työssä puolesta projektiin osallistuneita tai sen hyvin tuntevia informantteja: poliiseja (hankkeen käynnistänyt kenttäkonstaapeli, kaksi entistä lähipoliisia) ja kaupungin viherosaston työntekijöitä (viherosaston puistovastaava, projektipäällikkö) sekä

sosiaalityöntekijöitä (sosiaalivirastosta lähityön projektivastaava, kaksi lähityöntekijää, sosiaalihoaja). Haastattelut kestivät vajaasta puolesta tunnista puoleentoista, ja nauhoitin sekä litteroin ne kahta lukuun ottamatta. Olen korvannut kummien nimet peitenimillä heidän yksityisyyttään suojatakseni. Muihin haastateltuihin viittaa heidän virkanimikkeillään.

Hain haastatteluaineistosta selityksiä Karhupuiston päihdeporukoiijien tilallisen poissulkemisen mekanismeihin ja perusteluihin. Kysymykset poissulkemisen mekanismeista (tekniikoista, keinoista, taktiikoista) sivuavat Pertti Alasuutarin (1999: 112–113) faktanäkökulmaa, jossa kysytään ”mitä on tapahtunut”: miten puistoprojekti alkoi, ketkä siihen osallistuivat, millaiseksi se vuosien myötä muokkautui. Poissulkemisen perusteet sen sijaan kertovat osallistujien kummitoiminnalle – ja julkisille tiloille – antamista merkityksistä. Pääpaino on tässä kummien tilatulkinnoilla ja kokemuksilla.

Haastatellut kummit olivat kalliolaisia eläkeläisiä (15 naista, yksi mies), joista nuorin oli haastatteluhetkellä 64 vuotta, vanhin 91 ja joiden keski-ikä hipoi kahdeksaakymmentä. Neljä heistä oli ollut kummitoiminnassa mukana sen ensimmäisestä vuodesta (1997) lähtien. Useimmat olivat hyvin aktiivisia osallistujia, mutta haastatelluissa oli myös kummeja, joiden puistotalkoopäivät jäivät kesässä alle kymmeneen. Koulutus- ja ammattitaustaltaan he muodostivat kirjavan joukon: mukana oli niin kansakoulun kuin yliopiston käyneitä, työntekijöitä, yrittäjiä kuin ylempiä toimihenkilöitä. Osa haastateltavista oli perheellisiä, osa lapsettomia, mutta yhtä lukuun ottamatta kaikki asuivat yksin, olivat he sitten leskiä, eronneita tai naimattomia. Asumistilanteen, eläkkeellä olon ja kummitoiminnan lisäksi haastateltuja yhdisti vahva kalliolainen identiteetti. Kolmasosa oli saanut sen jo syntytään, muut olivat juurtuneet alueelle siellä elettyjen vuosien myötä.

Haastattelumateriaalin analyysiin käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, sillä menetelmä mahdollistaa laadullisen, kirjallisen aineiston systemaattisen tarkastelun ja hienosyisen, kontekstiherkän kuvauksen. Analyysiyksiköiksi valitsin sekä ajatuksellisia että toiminnallisia kokonaisuuksia eli tapahtumakuvauksia. Tavoitteenani on antaa aineiston keskustella keskeisten käsitteiden ja aiempien tutkimusten kanssa läpi artikkelin, joka jatkuu seuraavassa lyhyellä kuvauksella itse Karhupuistosta ja sen marginaalikäytöt sivuun siistyneen projektin toteutuksesta.

Humppeiveikoista kukkaismummoihin: kummitoiminnan toteutus

Karhupuisto ja sitä ympäröivät korttelit ovat rakennetuilta, toiminnallisilta ja sosiaalisilta kerrostumiltaan kuin Kallio pienoiskoossa. Puistoa reunustavan kerrostalokannan rakennusajankohta (1900-luvun alku) ja työläinen tausta heijastuvat pienasuntovaltaisen asuntorakenteen kautta pysyvästi alueen asukasrakenteeseen: entisiä hellahuoneita asuttavat pienet asutokunnat, pääasiassa nuoret aikuiset, ja Kallion asukastiheys on koko kaupungin korkein. Tiivis, urbaani asuminen asettaa luonnollisesti paineita kaupunginosan pieniin ja harvalukuisiin puistoihin, joille riittää käyttäjiä ja ajoittain törmäyskurssilla olevia käyttötarkoituksia. Itse Karhupuisto ei ole perinteistä rintamamiestonttia suurempi.

Toiminnallisesti Karhupuiston korttelit tarjoavat juuri sitä, mitä monet kalliolaiset kaupunginosassaan arvostavat: runsaita julkisia ja yksityisiä palveluja, lyhyitä etäisyyksiä ja erinomaisia liikenneyhteyksiä. Samat ominaisuudet lisäävät myös tilan sosiaalista monimuotoisuutta, yhtä Kallion imagon kulmakivistä. Yleisissä mielikuvissa korostuvat tosin tuon monimuotoisuuden marginaalit (Tani 2001), päihdeongelmaiset, prostituoidut ja asunnottomat sekä marginaalikäytäntöjen leimaamat tilat 1800-luvun lopun Sörkan sataman siveettömistä salakapakoista ja kieltoajan Linjojen pirtunmyyntipisteistä 1990-luvun puolivälin ilotyttöralliin ja 2000-luvun lama-ajalta perimiin thai-hieromoihin. Ajaton miesten juomarinkien puistoporukointiperinne (Kopomaa 1997) on sekin osa Kallion myyttisiä mittoja hipovaa rosoista mainetta, joka uhmaa sekä aikaa että keskiluokkaa.

Vaikkei 1990-luvun alun juomaremmien puistoporukointi Karhupuistossa sinänsä eronnut aiemmasta, mittasivat haastatellut muutosta porukoiijien määrällä ja päihteiden laadulla. Karun puiston penkit ”*notkuivat asunnottomia ja muita laitapuolen kulkijoita*”, kertoo Kalliiossa 1990-luvun alussa työskennellyt aluepoliisi. ”*Siihen aikaan juoppoja ajettiin putkaan ihan rahtina.*” Kummien mukaan puiston käyttötarkoitukset olivat ennen puistoprojektin alkua vuonna 1997 karsiutuneet yhteen: Karhupuisto oli ”*kaljaveikkojen puisto*”, ”*humppeiveikkojen paikka*” ja ”*juoppojen pesä*”, jossa viihtyivät myös ”*nuoret eläkeläiset*”, narkomaanit. Jos 90-luvun alun Kalliota pidettiin yleisesti kaupungin keskustan marginaalina, oli Karhupuisto Timo Kopomaata (1997) mukailen marginaalikäytäntöjen keskusta. Juomarinkiin tultiin muistakin kaupunginosista.

Kallion silloisen kenttäkonstaapelin mielestä puiston käyttöön oli tultava muutos, ja hän luotti siihen että *”kun on joku riittävän iso ongelma ni löytyy ihmisiä jotka on valmiita tekemään sille jotaki.”* Inspiraatiota hän haki lähipoliisin toiminnasta ulkomailta, erityisesti Tukholmasta ja Amsterdamista, mutta varsinaisesta ratkaisumallista muotoutui omanlaisensa: kukkapenkki ja puistokummit sitä hoitamassa. Kummitoiminta-ajatus sai kannatusta syksyllä 1996 järjestetyssä Kallion tulevaisuusverstaassa, joka kokosi yhteen joukon paikallisia toimijoita virastoista kouluihin, kirkkoon ja kansalaisjärjestöihin keskustelemaan alueen asioista. Ideaa kehitettiin edelleen Terveet kaupungit -ohjelman hengessä tavoitteena edistää asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia muuttamalla *”puistot olohuoneiksi”*. Hankkeen toteuttajiksi hahmottui pian kolme tahoa: Helsingin kaupungin rakennusviraston viherosasto, paikallispoliisi sekä puistokummit. Eräs kaupunginosayhdistyksen aktiivijäsen (tästedes kummien koordinaattori) otti harteilleen käytännön toteutuksen, päivittäiset tunnin talkoot sekä vapaaehtoisten kokoamisen. Mukaan valikoitui lähitöillä asuvia toimeliaita eläkeläisnaisia, joita ulkoileminen ja yhdessä tekeminen motivoi.

Työnjaosta tehtiin selkeä. Sovittiin, että rakennusviraston viherosasto tuo kukkapenkkiin taimet, koordinoi alkukesän istutustalkoot, leikkaa nurmikon sekä tyhjentää roskasäkit. Poliisi lupasi pitää tiivistä yhteyttä kummeihin ja käydä puistossa päivittäisten hoitotalkoiden aikana aina kun mahdollista. Puistokummit sitoutuivat hoitamaan kukkia, haravoimaan hiekkakäytäviä, keräämään roskia sekä huolehtimaan *”kaikin tavoin puiston kunnosta ja viihtyvyydestä”*, kuten kummien rooli määritellään vapaaehtoisten Kummikirjassa, kummien koordinaattorin osallistujille jakamassa dokumentissa, jossa selitetään toiminnan periaatteet. Viherosasto suunnitteli puistoon massiivisen yksivuotisten kukkien maaryhmän 1900-luvun alun piirustusten mukaan, ja puiston hoitoluokitukseksi asetettiin A1, edustusviheralue, *”katselupuisto keskeisellä paikalla”*. Näitä ovat pääasiassa ydinkeskustan runsaalla käytöllä olevat viheralueet – Kalliossa Karhupuisto on ainoa laatuaan.

Ensimmäiset kukkaistutukset saapuivat Karhupuistoon kesäkuussa 1997. Projektin vaikutus puiston ilmeeseen oli välitön: istutukset toivat siihen väriä, rytmiä ja runsautta, ne loivat ja jäsensivät tilaa. Puiston käyttäjäkunta vaihtui puolestaan pienellä viiveellä mutta yhtä lailla tuntuvasti. Päihdeongelmaisten sijaan puistossa alkoivat porukoida kukkaismummit ja puiston käytöt kesyntyivät niin, että muutamassa vuodessa kesäkauden

partiopyynnöt Karhupuistoon tai osoitteisiin sen välittömässä läheisyydessä putosivat kenttäkonstaapelin rekistereissä *”kymmenesosaan, reilusta sadasta kymmeneen, viiteentoista”*. Parhaana esimerkkinä projektin toimivuudesta kenttäkonstaapeli mainitsee kuitenkin kiinteistökaupan: kolmantena kesänä hän näki Helsingin Sanomissa ensimmäisen asuntoilmoituksen, jossa myytiin osaketta Karhupuiston tuntumassa *”ni silloin mä näin et nyt meil on hyvä juttu – – ku tuli niin hyvä palaute”*. Paikan imago oli muuttunut; puiston läheisyydestä oli tullut kiinteistömarkkinoilla valtti.

Karhupuiston vapaaehtoistyötoiminta on saanut viranomaisilta vuolasta kiitosta, asukkailta valtaosin positiivista palautetta ja paikallislehdiltä runsaasti palstatilaa erityisesti alkukesän istutustalkoiden aikaan. Karhupuiston mallia tarjotaan marginaalikäytäntöjen kiusaamille kaupunginosille inspiroivana esimerkkinä julkisen tilan haltuunotosta asukasyhteisön voimin, ja kaupunki on vuodesta 2005 houkutelut uusia puistokummeja *”Hyvä kasvaa”* -liikkeeseen *”paremman kaupunkiympäristön puolesta”*. Vuoteen 2012 mennessä se on kerännyt puistokummirekisteriinsä 400 vapaaehtoista, joille tarjotaan ennen kaikkea puistojen puhtaanapitotehtäviä eri puolilla kaupunkia. Karhupuiston kaltaista kummitoimintaa ei ole kuitenkaan sellaisenaan onnistuttu siirtämään muualle, vaikka kesytettäviä puistoja olisi kaupungin vapaaehtoistyön koordinaattorin mielestä muuallakin. Entisen aluepoliisin *”hyväksi pilotiksi”* kutsuma projekti saattaa jäädä ainoaksi laatuaan, sillä moni asia alkamisajankohdasta paikan ominaisuuksiin osui Karhupuistossa kohdalleen, kuten jatkossa käy ilmi.

Julkijuominen ja häiriökäyttäytyminen

Karhupuiston kummiprojektin alku ajoittuu vuosiin, joihin julkijuominen ja häiriökäyttäytyminen olivat nousseet suomalaista mediaa, poliittisia päättäjiä, viranomaisia sekä kansalaisia puhuttaviksi huolenaiheiksi. Julkijuomisen koettiin kroonistuneen ongelmaksi uuden alkoholilain (1143/1994) astuttua voimaan vuoden 1995 alussa. (Törrönen 2004b: 32.) Laki lakkautti valtiojohtoisen alkoholimonopolijärjestelmän vähittäismyymintimonopolia lukuun ottamatta, vapautti alkoholimainonnan ja salli siistin, sivistyneen alkoholinkäytön julkisissa tiloissa.

Uuden alkoholilain oli toivottu kitkevän maasta kansallista pahetta, humalahakuista juomista, ja juurruttavan tilalle *”mannereurooppalaisen”* juomakulttuurin maltillisuutta. Liberalisoinnin

lieveilmiöt eivät kuitenkaan ottaneet laantuakseen, ja pian julkijuominen asemoitiin lehdistöjulkisuudessa kansalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaavaksi ilmiöksi. Kaupungit vastasivat uhkakuviin laatimalla omia järjestyssääntöjään, joilla julkijuomista rajoitettiin tai joilla se kiellettiin. (Törrönen 2004b: 43–49.) Helsingissä julkijuominen muuttui rangaistavaksi uuden järjestyssäännön myötä joulukuussa 1999.

Koska kunnalliset säädökset olivat juridisesta näkökulmasta ongelmallisia, asetti sisäasiainministeriö vuonna 1998 erillisen työryhmän laatimaan valtakunnallista järjestyslakia. Lokakuussa 2003 voimaan astunut uusi järjestyslaki (612/2003) yhtenäisti julkisten tilojen järjestystä ja turvallisuutta koskevat kirjavat kunnalliset käytännöt mutta jätti lainvalvojille tulkinnanvaraa ja -vapautta julkijuomisen sääntelyyn paikallistasolla; lain asettama alkoholin nauttimiskielto julkisissa tiloissa ei koske ”piknik-juomista” puistoissa tai niitä vastaavissa paikoissa, mikäli tästä ei aiheudu kohtuutonta häiriötä muille käyttäjille. Rajanveto normaalin ja häiriökäyttäytymisen (myös sivistyneen ja sivistymättömän juomisen) välillä on kuitenkin kontekstisidonnainen kysymys, kuten Suomen järjestyslain yksityiskohtaisissa perusteissakin (HE 20/2002) todetaan. Häiriön määrä ja laatu – tai Kopomaan (1997) sanoin tilankäyttäjien ei-toivotavuus – ovat toisin sanoen suhteellisia käsitteitä ja riippuvat niin ajasta, paikasta, tekijästä, tilaisuudesta kuin tulkitsijastakin.

Ei-toivottujen käytäntöjen koettuja ja havaittuja haittoja voi hahmottaa Kopomaan (1997: 129–130) tapaan neljän ajalliselta kestoaltaan eroavan ulottuvuuden kautta. Näitä ovat yksityiset tunteet tilapäisestä harmista tai pysyvästä huolesta sekä julkiset, jaetut ymmärrykset lyhytkestoisesta häiriöstä tai jatkuvasta haitasta. Yhdessä ja erikseen näitä käytetään oikeuttamaan ei-toivottujen käytäntöjen tilallinen poissulkeminen. Karhupuiston haastatteluissa erottui elementtejä kaikista edellä mainituista. Kummien rikas juoppotermistö kuvaa yksityisen harmin ja huolen eri asteita ennen projektin käynnistymistä ja sen alkuaikoina: puistossa päihdeporukoivat ”oleilijat”, ”istujat”, ”oleiluporukka”, ”ukkelit”, ”väsyneet miehet”, ”krapulaiset juopottelijat”, ”kaljaveikot”, ”pultsarit”, ”laitapuolen kulkijat”, ”epämääräinen aines”, ”epäsosiaaliset”, ”häiriköt”, ”räyhääjät” ja ”huumekauppiat”. Kaikkien haastateltujen (ml. poliisit, puisto-osaston ja sosiaalityöntekijät) jakama käsitys Karhupuiston tuolloisten käyttäjien marginaalisuudesta – puiston marginalisoitumisesta – kertoo puolestaan

päihdeporukoinnin vakiintuneen kaupunkilaisten kokemuksissa puiston pysyväksi ominaisuudeksi ja häiriön kasvaneen siten julkiseksi haitaksi. (Ks. myös Kopomaa 2003.)

Huoli julkijuomisesta ei ole sinänsä uusi eikä perusteeton, sillä alkoholi saattaa räyhäviinaksi muuttuessaan johtaa vahingontekoihin tai suoraan väkivaltaan. Outi Roivaisen ja Elina Ruuskasen (2008) toteuttamassa kaupunkilaiskyselyssä kävi ilmi, että julkisten tilojen häiriöiden koetaan edelleen liittyvän ennen kaikkea alkoholiin; juopuneet aiheuttavat eniten järjestys- ja turvallisuusongelmia. Toisaalta julkijuomisen herättämät pelot eivät välttämättä aina liity väkivaltaan vaan normeja rikkovaan käytökseen – alkoholi on ”voimajuoma”, joka ”tihentää tai sotkee yhteisön järjestystä ylläpitäviä luokituksia” (Törrönen 2004b: 32; ks. myös Kneale 2001; Day et al. 2004). Kummien puistokuvauksissa korostui sinänsä harmiton mutta häiritsevä, ajoittain sopimaton tai kiusallinen humalakäytös: ”Niitä ukkeleitahan siellä oli, kännissä sanoisinko, ne oli sitte humalassa ja röhisivät” (Hilja). ”Ainahan siihen tuli viereen joku höpöttämään” (Helena). ”Ne örsi siellä, se pilasi tän puiston hengen” (Pirjo).

Karhupuiston päihdeporukojien tilallinen poissulkeminen tarkentui kummien koordinaattorin sekä kenttäkonstaapelin tulkinnoissa edellisestä poiketen turvallisuuskysymykseksi. Sellaisena siihen on toistuvasti viitattu myös lehdistössä. Potentiaalisille osallistujille (hyväkuntoisille, joutilaille aktiivieläkeläisille) puistokummitoimintaa ei kuitenkaan esitelty ongelmalähtöisenä, turvallisuusvetoisena vapaaehtoistyön muotona. ”Jos mä olisin perustanu projektin että tuleeko ihmiset hoitamaan järjestystä ja turvallisuutta ni arvaa olisinko saanu ketään mukaan. En taatusti”, kenttäkonstaapeli selittää. ”Mut sit ku perustetaan kukkatarha ja hoideaan kukkia, ni se järjestys ja turvallisuus tulee siinä niinku sivutuotteena, eiks niin. Ei nää juopot halua [olla] tämmösessä paikassa mis mummot tekee töitä ja poliisiki käy joka päivä.”

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva rikoksantorjuntaneuvosto nimesi kummihankkeen jopa Suomen ehdokkaaksi tavoittelemaan Euroopan rikoksantorjuntapalkintoa vuonna 2002 huolimatta siitä, että tilastollinen näyttö projektin vaikutuksesta rikollisuuteen puuttuu. ”Hanke on vaikuttanut arkiseen rikollisuuteen”, rikoksantorjuntaneuvosto (2002) perustelee ehdokasvalintaansa, vaikka tarkentaa sitten: ”Ainakin häiriökäyttäytyminen ja rikollisuuden pelko puiston tuntumassa on vähentyneet.” Oheinen tulkinta perustuu monelle olettamalle. Puiston entisen käyttäjäkunnan, päihdeon-

gelmaisten, katsotaan ruokkineen pelkoja alueen asukkaissa. Asukkaiden paikatunne (”turvaton”) puolestaan yhdistetään korkeaan rikollisuusasteeseen, jonka on oletettu laskeneen kummitoiminnan käynnistyttyä. Tulkintaan sisältyy myös oletus siitä, että katuturvallisuutta voidaan parantaa kurlia ja kontrollia kiristäen.

Päihdeporukoinnin määrittäminen hyvinvointiongelman sijaan turvallisuusongelmaksi kertoo ajan hengestä, jota Hille Koskelan (2009) sanoin luonnehtivat turvakonsensus, kontrolliymonteisuus sekä itseään ruokkiva pelkokierre, Sirpa Virran (2007) termein turvallistamisen logiikka. David Garlandin (2001) mukaan yhä useammin ajatellaan, etteivät julkisen tilan häiriöt selity niinkään yhteiskunnan rakenteellisilla ongelmilla kuin epävirallisen kontrollin puutteella julkisissa tiloissa, yhteisöissä ja perheissä. Syitä häiriöihin haetaan myös mikroympäristöistä, jotka houkuttelevat varkauksiin, rajanylityksiin ja vandalismiin (Garland 2001, sit. Törrönen 2004a: 16). Turvallisuusnäkökulman valitseminen on jo sinänsä arvovalintakysymys ja sen toteuttaminen edellyttää niin ikään jatkuvia arvovalintoja, kun turvattomuusongelmia määritellään tilannekohtaisesti (kuka tai mikä on vaaraksi kenelle, missä, miksi) ja kun mietitään keinoja niiden korjaamiseksi. Turvallisuuden lisääminen yksille saattaa merkitä turvattomuutta toisille. (Korander 2000: 177.) Seuraavassa nähdään, millaisia ratkaisuja Karhupuiston päihdeporukointiongelman tarjottiin ja millaiseksi ne käytännössä muokkautuivat.

Kuinka Karhupuisto kesytettiin

Karhupuiston kummiProjektissa erottuu elementtejä maailmalla suosiota saaneista rikosentorjuntatekniikoista (tilannekohtainen rikosentorjunta, nollatoleranssi, kumppanuusohjelmat) (Garland 2001; Törrönen 2004a: 18–22) mutta omanlaisenaan yhdistelmänä, paikallisin maustein. Vaikka näitä käsitellään ohessa erikseen, ovat tekniikat osittain yhteneväisiä (Koskela 2009: 229): nollatoleranssia voi pitää yhtenä tilannekohtaisen rikosentorjunnan tekniikkana ja kumppanuusohjelmien selkäranka, paikallisyhteisö, näyttlee toisinaan keskeistä roolia niin rikosten tilanne-ehkäisyssä kuin nollatoleranssiProjekteissa. Karhupuiston tapauksessa luokittelu auttaa havainnollistamaan, miten tilan sääntelyn painopiste siirtyi ajan myötä, projektin vakiintuessa, tilanentorjunnasta sosiaaliseen kontrolliin.

Tilannekohtainen rikosentorjunta lähtee siitä ajatuksesta, että tilaisuus tekee varkaan; tietynlaiset

ympäristöt houkuttelevat rikoksiin, vandalismiin ja häiriökäyttäytymiseen. Tästä syystä ongelmatilojen valvontaa lisätään ja fyysisistä ympäristöä muokataan niin, että rikoksen mahdollisuus ja siitä odotettavissa oleva hyöty minimoituu. (Newman *et al.* 1997.) Karhupuistossa fyysiset muutokset olivat kevyitä ja päihdeporukoinnin hillitsemiseen kohdennettuja. Penkkien määrää vähennettiin ensimmäisen projektikesän jälkeen, jotta puistokummeja riittäisi ne täyttämään, ja viherelementtejä muokattiin katseille avoimiksi korvaamalla puiston pensaat matalammilla istutuksilla. Kukkameren toivottiin itsessään monipuolistavan ja lisäävän puiston käyttäjäkuntaa ja sitä kautta sen valvontaa. Voisi myös olettaa, että istutukset ovat huomiota herättävänä viherelementtinä, katseenkerääjänä, lisänneet tilan tahatonta sosiaalista kontrollia. Projektin alkuvaiheessa tärkeämpää roolia näyttelivät silti virkavalta ja poliisin julkijuomiseen kohdistama nollatoleranssi.

Nollatoleranssi

Nollatoleranssihankkeissa katurauhaa ja julkisten tilojen järjestystä ylläpidetään (ja ajattelutavan mukaan lisätään) tehostetun valvonnan keinoin. Vaikka päätoimijana on useimmiten poliisi, hankkeiden tavoitteena on madaltaa myös paikallisyhteisön kynnystä puuttua häiriökäyttäytymiseen ja ilkkivaltaan. Logiikka liittyy läheisesti James Wilsonin ja George Kellingin (1982) rikkoutuneiden ikkunoiden teoriaan, jossa pienetkin epäjärjestyksen merkit tulkitaan oireiksi vakavammista sosiaalisista ongelmista. Mikäli näihin ei välittömästi puututa – mikäli ”rikkoutuneita ikkunoita” ei korjata – luisuu yhteisö kiihtyvään rikoksen ja rapping noidankehään.

Nollatoleranssista kulkee maailmalla monia muunnelmia. Parhaiten niistä tunnetaan newyorkilainen, rangaistuskeskeinen malli, jossa virkavalan kontrolli korostuu (Smith 1998: 3–4; Greene 1999). Suomessa on seurattu USA:n oppeja mutta soveltaen: kurinpidon kohteeksi ovat marginaaliryhmien sijaan valikoituneetkin nuoret ja hankkeiden eetokseksi kasvatus (Soine-Rajanummi & Törrönen 2004: 118–119). Karhupuistossa poliisin toimintaa ohjasi kuitenkin perinteisempi puhtaanapidon eetos, kun päihdeporukoiija kuljettiin kummitoiminnan ensimmäisinä kesinä urakalla säilöön. Kenttäkonstaapeli hoiti päivystävän poliisin tehtäviä puistonpenkiltä aina kyetessään, ja partiot käskettiin puistoon usein, ”*jopa niin että siitä tuli meidän keskuudessa vähän semmonen epämieluisaki komennus jossain vaiheessa*”, entinen

aluepoliisi myöntää. Ensi silmäyksellä voisi vai- kuttaakin siltä, että Karhupuiston nollatoleranssi poikkesi myös poliisin pitkäaikaisesta pyrkimyks- estä siirtää vastuuta julkijuomisen valvonnasta ja juopuneiden säilönnöstä muille viranomaisille. Seppo Soine-Rajanummin ja Jukka Törrösen (2004) mukaan nollatoleranssin kaltaiset tehoval- vontaprojektit tosiasiaa tukevat näitä tavoitteita, koska ne tähtäävät sääntelyvastuun yhteisölliseen jakamiseen. Poliisi voi samalla ottaa etäisyyttä pe- rinteiseen ”puhtaanapitoimintaansa” ja nostaa profiiliaan tehokkaana järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä (Soine-Rajanummi & Törrönen 2004: 119, vrt. Noponen 2006).

Jälkimmäisellekin roolille oli poliisien mukaan toisinaan tarvetta, sillä päihteidenkäyttäjät eivät luopuneet pitämästään porukointipuistosta suosi- olla. Entinen aluepoliisi kertoo, kuinka alkuvuo- sina tilasta käytiin ”aikamoista vääntöä. *Nyt jäl- keenpäin ku aattelee ni varmaan se [kummitoimin- ta] olis lopautanu jollei poliisi olis ollu niin paljon mukana.*” ”*Jotain kärhämää, lähinnä sanaharkkaa siellä oli*”, muistelee toinen, sillä ”[juopojen] oli vaikea hyväksyä sitä että joku naisihminen tulee ko- mentelemaan”. Eniten närästystä lienee päihdepo- rukojissa kuitenkin herättänyt kenttäkonstaapelin puistoon julistama poikkeustila, ”kenttäkonstaape- lin laki”, josta tämä kertoo seuraavasti:

Ensimmäisinä vuosina tuli paljon just kritiikkiä näiltä juopoilta et, sis tämmösiä sanontoja, suo- raan lainattuna, et ”Tää on myöski meidän puisto, ei tää oo yksin näien Kallion ämmien puisto.” Tämmösiä tuli tosi paljon. No tääl saa olla kaikki, te saatte olla ihan täällä ku ette ryyppää ja ootte nätisti, saatte olla, et Tervetuloo. Vaikka istuttaa kukkia. Mut et tääl pitää käyttäytyä, ja mä keksin semmosen et tääl on kenttäkonstaape- lin laki, et tääl on tavallista tiukemmat säännöt, tääl on vähän semmosetki säännöt mitkä ei oo lakiin kirjoitettu, tääl on semmonen perinteinen maan tapa et täällä käyttäydytään hyvin, ei ki- rota eikä huudeta, ei ryyppätä ja riehuta eikä tuoda radioita huutamaan, ei olla isossa porukassa ja niin pois päin, ja se on menny hyvin läpi. Koska suurin osa ihmisistä niinku tukee tätä toimintaa.

Nollatoleranssi oli ilmeisen suoraviivainen ja te- hokas tapa siistiä puisto ja määritellä sille sallitut käytöt, mutta haastatellut aluepoliisit suhtautui- vat siihen viimeksi siteerattua varauksellisemmin. He pitivät ongelmallisena sitä, että julkisia tiloja hallinnoidaan eri säännöin ja viittasivat tässä yh- teydessä julkijuomisongelman mahdollisiin siir-

tymävaikutuksiin (ks. myös Soine-Rajanummi & Törrönen 2004: 114, helsinkiläispoliisit tehoste- tun valvonnan teknikoista). Nollatoleranssi- projekteja onkin kritisoitu muun muassa juuri niiden siirtymä- ja korvautumisvaikutusten vuoksi (Lilly *et al.* 2002; Korander & Vanhala 2003). Kriitiikin mukaan nollatoleranssitekniikat eivät tartu raken- teellisiin tai sosiaalisiin ongelmiin kuten asunnot- tomuuteen, alkoholismiin tai nuorison humalaha- kuisuuteen vaan asunnottomien, alkoholistien ja nuorten kaltaisiin ”ongelmayksilöihin” ja siirtävät nämä toisaalle, yhteiskunnan tilalliseen marginaa- liin, pois silmistä.

Karhupuistostakin päihdeongelmaiset ha- keutuivat toisaalle, väljempiin, vähemmän val- vottuihin julkisiin tiloihin (väljän ja tiukan tilan käsitteistä ks. esim. Franck & Stevens 2007; Tani 2011). Siirtyminen oli asteittaista, osittaista ja mahdollisesti väliaikaista. Porukoiijat etsivät ensin jalansijaa viereisistä Kallion kirkon sekä Martti He- leniuksen puistoista kunnes löysivät tiensä Tokoin- rannan rauhaan, Hakaniemen Alkon läheisyyteen. ”*Osa tästä ongelmasta siirtyi ilman muuta tohon Tokoinrantaan. Siit tuli pikkusen pahempi sitte*”, kenttäkonstaapeli itse arvioi nollatoleranssin siir- tymävaikutuksia. Jälkikäteen on vaikea jäljittää puis- ton kantajuojiin uusia koordinaatteja, joten muut tilalliset siirtymät ja niiden vaikutukset uuteen ympäristöönsä jäävät avoimeksi kysymykseksi. Jat- kuuko porukointi, millä kokoonpanolla, missä ja milloin? Onko juomisesta aiheutuva häiriö vähen- tynyt? Timo Koranderia ja Jukka Törröstä (2004) lainaten varmaa on vain, että siirtymien ja kor- vautumisten myötä ongelma muuttuu suuntaan tai toiseen, joskus molempiin. Vaikutukset voivat toisinaan olla hyvinkin ennalta-arvaamattomia.

Nollatoleranssin kaltaisten tehovalvontaprojek- tien vaikutukset voivat olla myös lyhytkestoisia ja päättyä projektin myötä. Karhupuistossa jat- kuvuudesta vastasivat puistokummit vielä senkin jälkeen, kun varsinaisen nollatoleranssi päättyi 2000-luvun puolivälissä. Kenttäkonstaapeli ei eläkkeelle jäädessään löytänyt kollegoistaan projektiin kaltaistaan sitoutunutta jatkajaa, ja vii- meistään poliisin organisaatiouudistuksen myötä myös Karhupuistossa oli ”*pakko luopua nollasta*” (ks. Koskela & Nurminen 2010). ”*Resurssija on koko ajan vähemmän ni ei välttämättä enää pysty- tä sitä samaa palvelua tarjoamaan ku aikasemmin*”, selittää entinen aluepoliisi, ”*ja sitte toisaalta se on omalla painollaan hyvin menny. Tää [kesä 2012] on ihan eka semmonen kesä et sinne ei oo ketään erikseen käsketty.*” Nollatoleranssin sijaan poliisi lukee puistonkäyttäjille järjestykslakeja: ”*puisto ku*

*puisto, ni sama lakihan se on. – – Kyl niinku läh-
tökohtasesti semmonen maltillinen ja sivistyny alko-
holin nautiskeleminen siinä puistossa on ihan sallit-
tuu ku muuallaki.”* Karhupuisto on toisin sanoen
menettänyt etusijansa paikallispoliisin järjestyk-
senvalvontatehtävissä, ja vaikka poliisiin yhteistyö
kummien kanssa jatkuu, on se aiempaa satunnai-
sempaa. Samanaikaisesti kummit ovat talkootun-
tiansa aikana ottaneet näkyvämmän vastuun tilan
valvonnasta.

Sosiaalinen kontrolli

Monitahoinen nollatoleranssi ja kiristetty poliisivalvonta olivat keskeisiä toimenpiteitä puiston siistimisoperaatiossa, kuten aiemmassa kävi ilmi. Kenttäkonstaapelin mielestä ne eivät siitä huolimatta olisi yksin riittäneet – ennen kummitoiminnan alkua *”siinä niinku [poliisivoimin] vuostolkulla [jo] yritettiin, ja mikään ei auttanu.”* Majjaralli Karhupuiston ja Töölön selviämiskeskuksen välillä alkoi hellittää vasta, kun puistokummit saapuivat kukkineen valvomaan puiston kuntoa ja yleistä järjestystä tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa. Heidän *läsnäolonsa* oli tärkeää, ei niinkään itse tekeminen tai kätten työn tulokset, antaa kenttäkonstaapeli ymmärtää:

Niinku mä olen sanonu ni ei tässä tarvi kaikkien tehdä, tullaan vaan seurustelemaan ja täytetään ne penkit. Eli kunnolliset ihmiset ottaa tän puiston haltuun. Se haltuunotto on semmonen avainasana tässä. Kunnon tavalliset ihmiset ottaa sen [tilan] haltuun ja käyttäytyy hyvin.

Siinä missä poliisin osuus korostui puiston käytöjen kesyttämisessä, on puistokummien edustama sosiaalinen kontrolli ollut tärkeää säyseiden käytöjen jatkuvuudelle. Kummit tuomitsevat juopotelun, varsinkin jos se äityy äänekkääksi. Sietokyvyn rajat vaihtelevat kuitenkin nollatoleranssista hiljaisen juomisen hyväksyntään. *”Ei se nyt häittää jos joku siellä pikkusen olutta kallistaa kuhan nyt ei muuten häiritse sillä tavalla”*, Liisa selittää. Joidenkin muiden mielestä pullon pitäisi pysyä kassissa. *”Ei me hyväksytty oikeen juoppoja”* (Saima). *”Et silloin ku me ollaan siinä, ni ei tulla istumaan niille penkeille jossa vanhukset istuu ja oteta pulloa esille ja ryyppätä. Nää tyyppit ajetaan pois. Mummut ajaa ne pois”* (Anneli).

Tässä yhteydessä on syytä mainita, etteivät puistoprojektin rivijäsenet sanoneet liittyneensä kummitoimintaan hoitaakseen yleistä järjestystä vaan kukkia. Kummien rooli eräänlaisina puisto-

vahteina oli kuitenkin kaikille selvä ja useimpien omaksuma, listataanhan Kummikirjaankin paitsi kummien *”oikeus edistää sosiaalista kansakäymistä puistossa”*, myös *”oikeus ilmoittaa poliisille vahingonteosta, ilkivallasta ja päihtyneistä henkilöistä, pub. 112”*. Koordinaattorilla on lisäksi poliisiyhteyshenkilönsä, joiden työnumeroihin hän on saattanut soittaa katsoessaan sen tarpeelliseksi. Kummien mutkattoman varma suhtautuminen järjestyksenvalvontaan heijastaneekin yhtäältä ongelmien vähyyttä, toisaalta tietoisuutta siitä, että puhelinsoiton päästä löytyy apu hätäkeskustakin nopeammin ja varmemmin tilanteeseen kuin tilanteeseen. Kummien luottamus virkavallan tukeen on vahva ja ratkaisu mahdollisiin ongelmatilanteisiin suoraviivainen: *”Täshän on oikeus – – ottaa yhteyttä poliisiin”* (Seija); *”se [kummitoiminta] on poliisien suojeluksessa”* (Anneli).

Kummien ”kukkaisvalta” syntyy suurilta osin juuri yhteistyöstä viranomaisten, eritoten poliisin, kanssa. Valta on siis verkostoissa (esim. Castells 2011) ja kasvaa yhteistoimin ja -voimin. Viranomaiset löysivät yhteistyöstä keinon rauhoittaa puiston käytöt, ja kummit saivat siitä valtaa valvoa niitä. Toisaalta yhteistyö toi kummeille myös *vas-
tuun* toimia uuden roolinsa mukaisesti, sillä Karhupuiston projekti nojaa poikkihallinnollisen yhteistyön lisäksi puistokummien pysyvään talkoohenkeen sekä yhteisöllisiin arvoihin ja velvoitteisiin.

Kummitoiminta vastaa toisin sanoen tyyli-
puhtaasti uutta julkishallinnollista ajattelua, jossa valtio sitouttaa yksityissektorin ja paikallisyhteisön toimijoita sekä yksittäisiä kansalaisia kumppanuusohjelmiin luomaan turvallisuutta yhteistyöllä, ehkäisemään ja kontrolloimaan sosiaalisia ongelmia (Crawford 1998: 253; Törrönen 2004a: 16–18). Julkisen ja yksityisen kumppanuus on kirjattu tavoitteeksi myös vuonna 1999 valmistuneeseen kansalliseen rikoksantorjuntaohjelmaan: kansalaisia kannustetaan osallistumaan *”asuin ympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden kehittämiseen”*, koska *”turvallisuus riippuu viime kädessä kansalaisyhteiskunnasta”* (Turvallisuustalkoot 1999: 34, 39).

Garlandin (2001) mukaan kumppanuusohjelmia yhdistää vastuullistamisen strategia. Törrönen (2004a: 18) selittää vastuullistamisen viittaavan tässä yhteydessä siihen, että *”ohjelmien interventio kohdistuu valtavirtaan kuuluvien yksilöiden keskuudessa vallitsevien epävirallisten kontrollimuotojen ja -mekanismien elvyttämiseen tai uudelleensuuntaamiseen.”* Vastuullistaminen merkitsee siis tietynlaista paluuta kyläyhteisöllisyyteen, jossa kynnys puuttua häiriökäyttäytymiseen on urbaania yhteisöllisyyttä alhaisempi.

Yksilöiden moraalistuminen valvonnan välikäsiiksi – ”*jokapäiväisiin sivistymättömyyksiin*” puuttuminen (Phillips & Smith 2003) – poikkeaa kaupunkielämän kirjoittamattomista käytöskooodeista, joita Erving Goffmanin (1966) mukaan leimaa ”*kohtelias tarkkaamattomuus*” tai välinpitämättömyys. Vastavuoroinen varauksellinen suhtautuminen ja kasvokkaisista kohtaamisista pidättäytyminen on kaupunkilaisten keino suojella yksityisyytensä rajoja. Matti Kortteinen (1982) kutsuu tätä asennetta negatiiviseksi solidaarisuudeksi. (Haverinen & Kouvo 2011: 12–13.)

Tätä taustaa vasten kummien ikä ja sukupuoli eivät ole sosiaalisen kontrollin tehokkuuden kannalta suinkaan yhdentekeviä. Ikääntyvien naisten jopa odotetaan toimivan yhteiskunnan moraalinvartijoina, ja kaidan polun viitoittaminen vaikka vieraille kadunmiehille julkisissa tiloissa istuu tähän annettuun rooliin. Eläkeläisnaiset ovat osoittaneet mitä parhaiksi ”tavallisiksi kunnan ihmisiksi” ottamaan tila haltuunsa ja täydentämään poliisivalvontaa, sillä heillä on siihen sekä aikaa että motivaatiota (eläköitymisen myötä päivärytmien päällekkäisyys päihdeporukoijien kanssa tekee puistojuopottelusta aiempaa häiritsevemmän ja näkyvämmän tilankäyttömuodon). Ikääntyvinä naisina heidän olemuksensa on myös ollut omiaan pehmittämään valtakamppailua, jota tilasta ja sen merkityksistä käytiin, eritoten projektin alkuvaiheessa. Mummit puistonpenkillä eivät juuri herätä huomiota, vaikka heitä parveilisi paikalla kaksi tusinaa. Sama määrä teinejä saattaisi monen ohikulkijan silmissä olla vaiva (Roivainen & Ruuskanen 2008), joukko alkoholisteja häiriö (Kopomaa 2003), ryhmä maahanmuuttajia uhka jollei vaara (Galanakis 2008).

Kummeilla on omat vähäeleiset, sanattomat keinonsa osoittaa, millaista käytöstä tilassa suvaitaan. Hiljainen paheksunta saattaisi sellaisenaan jäädä normeja rikkovilta huomaamatta, mutta tyhjiä kaljapulloja ja tupakantumppeja pikainen siivoaminen nurmikolta on jo näkyvä mielenilmaus. Puiston siisteyden ja viherkauneuden vapaaehtoisen vaalimisen voi katsoa olevan velvoittava, vastuullistava esimerkki myös muille puistonkäyttäjille. Kukkaisvallassa on siis elementtejä Manuel Castellsin (2011) verkostovallan lisäksi Michel Foucault’n (1980) valtakäsitteestä: valta ilmenee toimintana, joka kohdistuu muiden ihmisten toimintaan. Foucault’n valta suostuttelee yksilöitä vastuunottoon ja toimii sisäisten velvoitteiden ja ulkoisten odotusten – itsesääntelyn – kautta. Se vetoaa vastuulliseen minään ja ohjalee vaivihkaa yksilöiden käyttäytymistä.

Tekemisen lisäksi pelkkä oleminen, puistossa oleileminen, penkeillä viihtyminen ja ajan viettäminen ovat kummien verkkaisia vallankäytön muotoja, keinoja vaatia päihdeporukoinnilta tilaa muille käyttäjille. Rikoksantorjuntaneuvoston projektikuvauksessa kummit on sitoutettu paitsi hoitamaan myös käyttämään puistoa mahdollisimman ahkerasti, ja puiston penkeistä on tullut tilan hallinnan symboli. Kummien taktiikkana on alusta lähtien ollut varata ne omaan käyttöönsä jo ennen hoitotalkoita ja viivähtää penkeillä myös talkoiden jälkeen. ”*Me ollaan penkinvaltaajii*”, tokaisee Pirjo.

Tilahierarkiaa kummit perustelevat asukkaiden, erityisesti ikäihmisten, oikeuksilla lähipuistoihinsa vihertiloinaan (ks. myös Semi 2010). Vanhuksille viheralueiden tulee olla helposti saavutettavissa, kummit korostavat, sillä iän myötä liikuntakyky heikkenee ja jossain vaiheessa jopa kynnyksistä lähtä kotoa saattaa kirjaimellisesti nousta liian korkeaksi. Päihdeporukointiin sopivat sen sijaan paremmat paikat, joissa juominen näkyy ja kuuluu vähemmän: ”*Tietysti nää alkoholistit – on niidenki kiva olla puistossa* (naurua). *Mut sit jos on semmosii jotka aiheuttaa häiriöö ni se ei oo kiva. Onhan niitä vähä syrjäsempiiki paikkoja noille vähä huonosti käyttäytyville*” (Rauha). Kummit kokevat päihdeporukoinnin ongelmalliseksi pääasiassa kahdesta syystä: se johtaa epäsosiaaliseen, rähisevään, toisinaan aggressiiviseenkin käytökseen ja (tämän seurauksena) tilan yksityistymiseen (ks. myös Dixon et al. 2006: 199–200).

Kummien puistoporukointi

Kummitoiminnan rivijäsenet eivät edellä mainitusta huolimatta määrittele paikan luonteen muutosta käsiteparilla turvaton–turvallinen vaan sijoittavat sen pikemminkin jatkumoon epäviihtyisä–viihtyisä. Heidän käsityksensä toiminnan merkityksestä alueelle ja sen asukkaille poikkeaa siis niin rikoksantorjuntaneuvoston, kenttäkonstaapelin kuin kummiryhmän koordinaattorin turvallisuus-painotteisesta diskurssista. Alueen rauhoittuminen, puiston ilmeen siistiytyminen ja istutusten estetisoiva vaikutus ovat heidän mielestään kummitoiminnan kiistattomia ansioita: ”*Sehän on hirveen bieno mainos Kalliolle*” (Seija). Näitä tärkeämmäksi tekijäksi he nostavat silti yhteishengen vahvistumisen ja vuorovaikutuksen lisääntymisen ventovieraidenkin kesken. Ohikulkijat heittäytyvät juttusille, kyselevät kummitoiminnasta, kukkalajikkeista tai vain keuhavat puiston kauneutta. ”*Kyllä voi sanoa ett ihan päivittäin. Jopa miehetkii. Että kyllä ne on hyvin kiittollisia olleet siitä.*” (Hilja)

Joo, ne pysähtyvät, ja nuoret ihmisetki, ne huomioivat sillä tavalla ohimennessään että jäävät juttelemaan. – Että kyl se varmasti ihan, kyl siinä silmänruokaa ja kaikki ne naapuritalot ni mää sanon että nythän se on Kallion olohuone, kaikkien ihmisten olohuonehan on Karhupuisto. (Saima)

Kyllä mä luulen et sen [yhteishengen] kokee ne jotka kulkee tästä, mulleikki se on merkinny jonkinlaista yhteisöllisyyttä enemmän, et se on kodikas, se on kodikas juttu. – Minusta rupee tuntumaan et monet nuoret ihmiset – ne pitää tämmösestä yhteisöllisyydestä. Kalliossa on aika paljon sitä. (Anneli)

Itse asiassa koko kummiprojektin jatkuvuus selitynee pitkälti sillä, että rivikummit eivät tulkitse toimintaa ensisijaisesti turvallisuusnäkökulmasta käsin. He eivät hakeudu päivittäin puistoon puolustukseen saavutettua reviiiriään vaan heitä motivoivat samat syyt kuin Ilka Haarnin (2010) haastattelemia aktiivista yhdistyselämää viettäviä ikäihmisiä: oma hyvinvointi ja hyvän tekeminen siinä sivussa. Puistotoiminnan merkitys siihen osallistuvien ikäihmisten elämänlaatuun onkin ilmeinen, vaikka nämä hyödyt olisivat jääneet viranomaisten silmissä vähemmälle huomiolle. Puisto on kummeille sekä tekemisen että olemisen – joutenolon – tila, fyysisen ja henkisen terveyden lähde:

No se on niin kivaa se häärääminen siellä, se on mukavaa. Ja sitten ne ihmiset on tuttuja ni se on sitte nää ihmiskontaktit se toinen puoli. Häärääminen ja jutteleminen. (Olavi)

Hyötyliikunnan, mielekkään tekemisen sekä seuran lisäksi kummit kertovat nauttivansa yksinkertaisesti ”ihmisten ilmoilla olemisesta”, kuten Pasi Mäenpään (2005: 203–204) tutkimuksen työtömät. Omaehtoinen puuhastaminen ulkosalla tarjoaa vaihtelua senioritalojen harrasteryhmiin ja perinteisempään ikäihmisten yhdistystoimintaan, koska ”siin [ympäri] tapahtuu jotain koko aika” (Pirjo). Muut alueen puistot tai puistikot eivät kummien mielestä sittenkään ajaisi samaa asiaa. Karhupuisto on helposti saavutettavissa muttei vilkkaimmin liikennöityjen teiden varrella; sen sijainti on keskeinen ja silti riittävän rauhallinen. Sen mittasuhteet sopivat katselupuistoon – yhdeltä laidalta näkee toisella kulkevan jalankulkijan – ja sitä ympäröivät historialliset rakennukset lisäävät paikan estetiikkaa. Puistoon on vaivatonta poiketa ja se kutsuu viipymään. ”Siis se on tosiaan

niinku pieni olohuone. Et siit on tullu oma paikka”, jossa voi törmätä tuttuihin muulloinkin kuin hoitotalkoiden aikana, Kyllikki kuvailee – kummien puistoporukoinnin paikka.

Antaa joidenkin kukkien kukkia?

Iltapäivän aurinko on kerännyt Karhupuistoon koko joukon kahvittelijoita, keskustelijoita, istuskelijoita, olijoita. Yksi näistä, tukevassa humalassa, läbestyy istutuksia ja harppunoi kukista yhden peukalonsa ja etusormensa väliin. Kukan varsi napsahtaa poikki. Samassa puistonpenkiltä singahtaa mies julmetusti huutaen. ”Helvetti niihin kukkiin ei kosketa!” Hän ikuistaa kameransa kukkapenkin laidalla pehmeästi keinahtelevan rentun ruusuineen ja uhkaa tätä äänekäästi oikeustoimilla. Humalainen ojentaa hiljaa huojuvan vartensa, kääntää selkensä ja jatkaa hidasta tanssahteluaan kohti puiston kulmaa ja Porthaninkatua, jonka rinteestä saa viimein lisää vauhtia kulkuunsa ja välimatkaa välikohtaukseen. Kestää aikansa ennen kuin lippakioskin terassilla alkaa kuulua normaali kupprien kilinä. Pubeensorinassa on kysyvä sävy. (Ote kenttätyöpäiväkirjasta. Karhupuisto, kesäkuu 2011.)

Karhupuisto sosiaalisena julkisena tilana saattaa näyttää saavuttaneen uuden tasapainon jännitteiden värittämän siirtymävaiheen päätteeksi, mutta julkisten tilojen keskeneräisyys ja prosessinomainen luonne heijastuvat puistoon uusina jännitteinä. Kesällä 2011 Karhupuiston käytöistä ja kaupunkilaisten oikeuksista julkisiin tiloihin alkoi jälleen viritä keskustelu, mutta eri syistä kuin 1990-luvun puolivälissä. Puheenaiheeksi nousi marginaalikäytäntöjen kitkemisen sijaan itse kurinpito, jonka osa käyttäjistä koki ongelmalliseksi: se oli heidän mielestään paitsi liian sotilaallista, kohteiltaan syrjivää. Silmätikuiksi olivat heidän kertomansa mukaan joutuneet alkoholistien ohella nuoret ja etniset vähemmistöt. Kurinpito henkilöityi ennen kaikkea eräeseen hiljattain puistoprojektiin liittyneeseen mieheen, mutta leimasi usean puistonkäyttäjän silmissä koko kummitoiminnan. ”Onko ne ne vihaiset miehet?” vastasi 17-vuotias nainen kysymykseen Karhupuiston kummeista ja kuvaili puiston tunnelmaa ”jännittäväksi”: ”Koskaan ei tiedä milloin puistonhoitaja haukkuu työttömäksi.”

Syyskuussa 2012 tilanne oli kärjistynyt siihen pisteeseen, että eräs nuori asukasaktiivi katsoi tarpeelliseksi kutsua joukon viranomaisia, asukkaita ja järjestöaktiiveja keskustelemaan erimielisyyksistä ja sopimaan yhteisistä säännöistä ”et ensi kesänä voi-

daan olla vähä rauhallisemmin ja kaikki kunnioittaa toisten oikeutta käyttää sitä puistoa.” Saako puistos- sa juoda sivistyneesti alkoholia? Saako kukkapen- kin kivetyksellä kävellä? Saavatko romanit kerätä puistossa pulloja siinä missä muutkin? Saako isä pissattaa pientä lastaan puun juurella, vaikka aikuis- sille kuseksiminen olisi kielletty? Saavatko kummit ajaa istuskelijat pois kastellakseen nurmikon, jol- le viherosaston ohjeistuksen mukaan riittää öinen automaattikastelu? Pienten kysymysten taakse pii- loutuu suuria periaatteita: kuka saa valvoa julkisia tiloja ja millä ehdoin? Kenellä on oikeus käyttää puistoa? Missä kulkee raja toivottavan sosiaalisen valvonnan ja liiallisen kontrollin välillä?

Lopuksi

Kopomaan (1997: 127) tutkimuksessa ei-toivo- tuiksi koettujen tilankäyttöjen yhteydessä ”tilan sosiaalisen avoimuuden ei haluta toteutuvan kaik- kiin käyttäjiin ulottuvana tasavertaisuuden ideaali- na.” Sen sijaan tilan ”avoimuus” ja muiden käyt- täjäryhmien osallisuus pyritään turvaamaan sulke- malla ongelmalliset käytännöt niiden ulkopuolelle. Näin on tapahtunut myös Karhupuistossa: poliisin julkijuomiseen kohdistama nollatoleranssi sekä tilan- nekohtaisen rikoksenehkäisyn taktiikat tyhjen- sivät puiston tehokkaasti (vaikkeivät lopullisesti) päihdeporukoijista ja tekivät tilaa muille käyttäjille. Karhupuistosta on sittemmin tullut suosittu tau- ko- ja tapaamispaikka kirjavalle joukolle paikallisia asukkaita ja ohikulkijoita, ikäihmisiä, opiskelijoita ja lapsiperheitä, sateenkaarikansaa ja kirkkokah- vittelijoita, petankin pelaajia ja piknikporukoita, pussikaljoittelijoitakin. ”*Ihmiset on ymmärtäny sen lähipuistonsa arvon*”, tulkitsee muutosta Kallion puistovastaava kaupungin viherosastolta. Kesyn- tymisestä huolimatta Karhupuisto on kaukana niistä sosiaalisesti suodatetuista, homogeenisistä, ennustettavista, ”puhdistuneista” julkisista tiloista joihin Sharon Zukin (1995) tai Rowland Atkinson (2003) termillä viittaavat. Marginaalikäyttöillä on yhä jalansijansa Karhupuistossa, mutta ne eivät ai- emmasta poiketen hallitse tilaa.

On tärkeä muistaa, ettei vilkasta, monimuotoi- sta julkista tilaa saa luotua samalla reseptillä jolla tehdään turvallista tilaa, ja että pelkät tilan- netor- junnan tekniikat eivät välttämättä olisi tuoneet puistoon uusia yleisöjä. Puistoprojektin rivijäsenet ovat tästä hyvä esimerkki. Heitä ei voi kuvailla pelokkaiksi naisihmisiksi, jotka olisivat elämänsä ehtoolla, nollatoleranssin turvaamina, emansipoi- tuneet julkisten tilojen käyttäjiksi. Kummitoiminta antaa heille *synn* viettää enemmän aikaa puistossa,

ulkona, julkisissa tiloissa; se antaa heille mielekästä tekemistä ja seuraa. Puiston koilliskulman lippa- kioskiin vuonna 2002 avattu kesäkahvila on edel- leen lisännyt ja laajentanut puiston käyttäjäkuntaa sekä viipyileviä ”kunnan” käyttöjä. Karhupuisto tarjoaa toisin sanoen tekemistä ja palveluja, jotka ovat ruokkineet arkisia sosiaalisuuden muotoja, monipuolistaneet tilan merkityksiä, tuoneet sille uusia tarkoituksia, houkutteleet kuvittelemaan tilan toisin (ks. myös Koch & Latham 2006). Samalla tilan koettu turvallisuus on saattanut lisääntyä.

Karhupuistoa on pidetty onnistuneena esimerkinä julkisten tilojen järjestysongelmien ratkaisemi- sesta virallisen ja epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoin, mutta kummiprojektissa heijastuvat myös näiden keinojen rajoitukset. Siinä missä sosiaalisen valvonnan myönteiset vaikutukset tunnustetaan yleisesti ja siinä missä Karhupuiston kummien kat- sotaan usein edustavan juuri tällaista myönteistä yhteisöllisyyttä, ovat hyväksyttävän käytöksen rajat jatkuvan uudelleenmäärittelyn kohteena. Vaarana on, että rajojen yksioikoinen asettaminen luo sis- säänpäin kääntyvää, puolustuskannalle asettuvaa yhteisöllisyyttä tai avointa suvaitsemattomuutta, minkä johdosta vastakkainasettelu ei-toivotuiksi koettujen ryhmien kanssa korostuu.

Virallinen kontrolli voi puolestaan johtaa Kor- anderin (2000) termin yhteiskunnan ”poliisi- soittamiseen”, tilanteeseen, jossa sosiaaliset ongel- mat määritellään turvaongelmiksi ja jossa niihin etsitään ratkaisua lainsäädännöstä sekä poliisi- voimin, järjestyksenvalvonnan avulla. Näyttävät turvaoperaatiot jättävät joka tapauksessa helposti varjoonsa sosiaalipoliittiset päätökset, joiden vai- kutukset näkyvät julkisissa tiloissa reilulla viiveellä. Karhupuisto on muiden Kallion puistojen tapaan rauhoittunut huomattavasti viime vuosina niin poliisin kuin sosiaaliviranomaistenkin mielestä muttei kontrollin ansiosta vaan koska asunnottomien määrää on onnistuttu vähentämään. Uudet tukiasumisyksiköt ovat siistineet Kallion katuku- vaa, vaikka niiden vaikutus välittömään lähiympä- ristöönsä olisikin päinvastainen, arvioi jalkautuvaa sosiaalityötä tekevä lähityöntekijä. Puistajuopotte- lu jatkuu mutta vähemmässä määrin.

Kiitokset

Haluan kiittää artikkelin aiempaa versiota ajatuk- sella ja asiantuntevasti kommentoineita Hille Kos- kela, Päivi Rannilaa sekä kahta nimetöntä arvioi- jaa. Kiitän niin ikään lämpimästi Koneen säätiötä, joka rahoitti tutkimuksen, kuten kaikkia haastatel- tuja, jotka antoivat sille sisältöä.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (1999). *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- Alkoholilaki (1143/1994).
- Atkinson, Rowland (2003). Domestication by cappuccino or a revenge on urban public space? Control and empowerment in the management of public spaces. *Urban Studies* 40: 1829–1849.
- Castells, Manuel (2011). A network theory of power. *International Journal of Communication* 5, 773–787.
- Crawford, Adam (1998). *Crime prevention and community safety. Politics, policies and practices*. Longman, London.
- Day, Katy, Gough, Brendan & McFadden, Majella (2004). "Warning! Alcohol can seriously damage your feminine health." A discourse analysis of recent British newspaper coverage of women and drinking. *Feminist Media Studies* 4:2, 165–183.
- Dixon, John, Levine, Mark & McAuley, Rob (2006). Locating impropriety: street drinking, moral order, and the ideological dilemma of public space. *Political Psychology* 27:2, 187–206.
- Eldridge, Adam & Roberts, Marion (2008). A comfortable night out? Alcohol, drunkenness and inclusive town centres. *Area* 40:3, 365–374.
- Foucault, Michel (1980). *Power/knowledge: selected interviews & other writings 1972–1977*. Pantheon, New York.
- Franck, Karen & Stevens, Quentin (2007, toim.). *Loose space. Possibility and diversity in urban life*. Routledge, London.
- Galanakis, Michail (2008). Space unjust: socio-spatial discrimination in urban public spaces. Cases from Helsinki and Athens. *University of Art and Design Helsinki A* 82. Gummerus, Jyväskylä.
- Garland, David (2001). *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*. Oxford University Press, Oxford.
- Goffman, Erving (1966). *Behavior in public places. Notes on the social organization of gatherings*. Free Press, New York.
- Greene, Judith A. (1999). Zero tolerance: a case study of police policies and practices in New York City. *Crime and Delinquency* 45:2, 171–187.
- Haarni, Ilka (2010). *Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Haverinen, Risto & Kouvo, Antti (2011). Milloin naapurin asiat kuuluvat sinulle? Naapurihäiriöihin puuttuminen ja niihin mukautuminen. *Yhdyskuntasuunnittelu* 49:2, 8–27.
- Hayward, Keith & Hobbs, Dick (2007). Beyond the binge in 'booze Britain': market-led liminalization and the spectacle of binge drinking. *The British Journal of Sociology* 58:3, 437–456.
- HE (20/2002). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi turvallisuuden edistämistä yleisillä paikoilla koskevien säästöjen uudistamiseksi. Esitys N:o 20/2002.
- Iveson, Kurt (2007). *Publics and the city*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Jayne, Mark, Valentine, Gill & Holloway, Sarah L. (2008). Fluid boundaries – British binge drinking and European civility: alcohol and the production and consumption of public space. *Space and Polity* 12:1, 81–100.
- Järjestyslaki (612/2003).
- Kaakinen, Inka (2011). Quest for space: streetvending and the use of public space in two Latin American cities. *Department of Geosciences and Geography A* 13.
- Koch, Regan & Latham, Adam (2013). On the hard work of domesticating space. *Urban Studies* 50:1, 6–21.
- Kopomaa, Timo (1997). *Tori – marginaali – haastava kaupunki. Tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kopomaa, Timo (2003). Ei-toivottu puistoporukointi ja Vallilan viinakauppa. Teoksessa Kopomaa, Timo (toim.) *Kohti kaupunkisosaalittyyttä: haasteena tasapainoinen kaupunki*. Palmenia-kustannus, Helsinki, 99–112.
- Korander, Timo (2000). Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Teoksessa Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Vastapaino, Tampere, 177–216.
- Korander, Timo & Vanhala, Anna (2003). Arviointitutkimus nuorten humalajuomisen ehkäisystä ja rikosten tilannetorjunnan rajallisuudesta. *Oikeus* 33:3, 250–277.
- Korander, Timo & Törrönen, Jukka (2004). Luottamus nuoriin nollassa? Tampereen nollatoleranssi kenttätöyryntekijöiden ja kohteen kokemana. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.) *Vastuuta ja valvontaa. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaattele*. Gaudeamus, Helsinki, 146–168.
- Kortteinen, Matti (1982). *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Otava, Helsinki.
- Koskela, Hille (2009). *Pelkkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Koskela, Hille & Nurminen, Riikka (2010). Nollasta on pakko luopua. Jakomäen ilkivallanehkäisyprojekti paikallisena rikoksantorjuntahankkeena. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C* 76.
- Kneale, James (2001). The place of drink: temperance and the public 1856–1914. *Social and Cultural Geography* 2:1, 43–59.
- Lilly, J. Robert, Cullen, T. Francis & Ball, A. Richard (2002). *Criminological theory. Context and consequences*. Sage, London.
- Massey, Doreen (2008). *Samanaikainen tila*. Vastapaino, Tampere.
- Mäenpää, Pasi (2005). *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Tammi, Helsinki.
- Newman, Graeme, Clarke, Ronald V. & Shoham, Giora S. (1997, toim.). *Rational choice and situational crime prevention: theoretical foundations*. Aldershot, Ashgate.
- Nojonen, Tanja (2006). Juoppoputkan kanta-asiakkaat 2000-luvun Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 71:3, 288–296.
- Phillips, Tim & Smith, Philip (2003). Everyday incivility: towards a benchmark. *The sociological review* 51, 85–108.
- Roivainen, Outi & Ruuskanen, Elina (2008). Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyksistä sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonasta. *Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia* 32/2008.
- Semi, Jussi (2011). Kaikille avoin, kaikille vapaa? Tilallisen poissulkemisen kolme säiettä. *Alue ja Ympäristö* 40:2, 61–67.
- Soine-Rajanummi, Seppo & Törrönen, Jukka (2004). Poliisi julkisen tilan ja julkijuomisongelmien kontrolloijana. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.) *Vastuuta ja valvontaa. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaattele*. Gaudeamus, Helsinki, 96–119.

- Smith, Neil (1998). Giuliani time: the revanchist 1990s. *Social Text* 16:4, 2–20.
- Staeheli, Lynn A. (2010). Political geography: democracy and the disorderly public. *Progress in Human Geography* 34:1, 67–78.
- Tani, Sirpa (2001). Bad reputation – bad reality? The intertwining and contested images of a place. *Fennia* 179:2, 143–157.
- Tani, Sirpa (2011). Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja Ympäristö* 40:2, 3–16.
- Turvallisuustalkoot (1999). *Turvallisuustalkoot – kansallinen rikoksentorjuntaohjelma*. Oikeusministeriö, yleisen osaston julkaisuja 2/1999.
- Törrönen, Jukka (2004a). Julkinen tila ongelmana, sääntelyn alueena ja tutkimuskohteena. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.) *Vastuuta ja valvontaa. Päähteet ja julkisen tilan moraalisisäätely*. Gaudeamus, Helsinki, 11–31.
- Törrönen, Jukka (2004b). Sivistyksen kajossa, rappion pelossa: päihteiden paikantuminen julkisen tilan ongelmiksi lehdistössä. Teoksessa Törrönen, Jukka (toim.) *Vastuuta ja valvontaa. Päähteet ja julkisen tilan moraalisisäätely*. Gaudeamus, Helsinki, 32–69.
- Wilson, James & Kelling, George (1982). Broken windows: the police and neighborhood safety. *Athlantic Monthly* 249:3, 29–38.
- Virta, Sirpa (2007). Valtion vastuu ja tehtävät. Verotuksesta terrorismin torjuntaan. *Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston julkaisuja* 5. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print, Tampere.
- Zukin, Sharon (1995). *The cultures of cities*. Blackwell Publishers, London.